

Щербак Світлана,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української та світової літератур
Криворізький державний педагогічний університет

ХУДОЖНІЙ СВІТ ДИТЯЧОЇ ПОЕТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ІГОРЯ СІЧОВИКА

Стаття присвячена розмаїттю поетичної творчості сучасного українського дитячого письменника Ігоря Січовика. У статті представлено короткі відомості про життєвий та творчий шлях дитячого письменника Ігоря Січовика. Матеріалом дослідження є поетичні твори письменника, такі як, вірші, загадки, скоромовки, які аналізуються у контексті літератури для дітей і розглядається синтез фольклорних та літературних жанрів, осмислюється поетичне змаловання образів реальної дійсності та навколишнього середовища. Специфіка такого аналізу дає можливість прослідкувати художній світ дитинства. Дослідження творів здійснюється з позиції комунікативного, пізнавального, виховного підходів.

Ключові слова: *Ігор Січовик, сучасна література для дітей, дитячий письменник, скоромовки, загадки, вірші, внутрішній світ дитини, пізнавальний аспект поетичних творів, поетична творчість, художній світ, поетичний образ, настрої, світобачення, дитяча уява та фантазія.*

Shcherbak Svetlana. Art world of children's poetic creativity Igor Sichovik.

The article is devoted to the diversity of poetic creativity of contemporary Ukrainian children's writer Igor Sichovik. The article presents brief information about the life and creative way of children's writer Igor Sichovik. The material of the research is the poetic writings of the writer, such as verses, riddles, scrambling, which are analyzed in the context of literature for children, and the synthesis of folklore and literary genres is considered, and the poetic depiction of images of real reality and the environment is interpreted. The specificity of such analysis makes it possible to follow the artistic world of childhood. The study of works is carried out from the standpoint of communicative, cognitive, and educational approaches.

Key words: *poetry, poetic creativity, artistic world, poetic image, mood, worldview, children's imagination and fantasy, Igor Sichovik, contemporary literature for children, children's writer, short stories, riddles, poems, child's inner world, cognitive aspect of poetry.*

Саме «дитяча література — це перша література, з якою знайомиться людина на шляху свого особистісного становлення і яка до певної міри визначає, скеровує надалі потік читання

у відповідності до вікового та емотивного рівня зростаючого читача» [2, с. 35].

У праці Л. Одвійчук «Жанри та стильові особливості сучасної прози для дітей», дослідниця розкриваючи жанрово-тематичні різновиди сучасної прози для дітей шкільного віку (5–9 класи) зазначає, що «нині проблеми сучасної дитячої літератури досліджують У. Гнідець, С. Іванюк, Т. Качак, В. Кизилова, Л. Круль, Л. Лебедівна, Н. Марченко, І. Мацько, О. Папуша, Б. Салюк, О. Січкарь, Н. Трохим, Л. Чередник». Здебільшого предметом наукових розвідок є осмислення явища, яке називаємо сучасною літературою для дітей та юнацтва. За різними напрямками й аспектами вагомий внесок у теоретико-літературознавчий дискурс зробив Центр дослідження літератури для дітей та юнацтва, який акумулював доробки науковців з означеної проблеми у віснику «Література. Діти. Час» [2–7] [9, с. 35].

Одним із найвідоміших дитячих письменників сучасності є Ігор Січовик.

Попри науковий інтерес до сучасного розвитку української дитячої літератури серед науковців, творчий доробок І. Січовика залишається недостатньо вивченим. Його твори поодинокі вивчаються лише в методичному аспекті у працях О. Гордієнко «Формування комунікативної компетенції молодих школярів на уроках читання», Л. Одвійчук «Жанри та стильові особливості сучасної прози для дітей», В. Кизилової «Література для дітей та юнацтва в контексті реформування змісту літературної освіти в Україні», Н. Богданець-Білокаленко «Дитяча література».

Дослідниця дитячої літератури О. Січкарь, у статті «Жанрово-стильові різновиди сучасної української літератури для дітей і про дітей» подає загальний огляд жанрово-стильових різновидів сучасної української літератури для дітей і про дітей, наголошує на тому, що *«дитяча поезія – жанр, який сьогодні перебуває в стані відродження... Жанр доволі специфічний, особливо зважаючи на реципієнта. Поезії здебільшого адресуються малечі, яка лише починає опановувати навколишній світ»* [4, с. 155].

Метою статті є вивчення та аналіз поетичних творів Ігоря Січовика у контексті сучасної літератури для дітей і юнацтва та розкритті національного потенціалу української дитячої поезії, її виховної, пізнавальної цінності у розвитку дитини.

Одним із знаних серед молодого покоління ХХІ століття є сучасний письменник Ігор Прокопович Січовик, який «пише з 12 років. Видав три книжки сатири та гумору для дорослих («Жертва моди» 1972,

«Зачарована шістка» — 1978, «Азбука для дорослих» — 1985) та чотири десятки книжок для дітей, чимало з яких побачили світ у «Веселці», «Грайлику», «Детской літературе», «Спалах», «Богдан». Упорядкував навчальні збірники для молодших школярів, такі, як «Виручалочка» (десять видань), «Кобзарик» (три видання), «Дивокрай», «Дитячі ігри та розваги», «Веселі історії», «Що не звір, то дивина», «Веселі віршики», «Весела компанія», «З нами весело усім», «А що в мішку?», «Торбинка сміху», «Пухнасті друзі», «Віршики для дітей». Є автором підручників для позакласного читання «Першокласник» і «Сонячне перевесло», близько трьохсот ігор з буквами і словами «Словограй» і «Мовограй», збірників для дошкільних навчальних закладів «Світлячок», «Чеберайчик», «Дошкільнятко». Видав книжки для найменших читачів «Математичні ігри», «Веселий задачник», «Таємниця десяти невідомих» та книжку «Весела школа». 2006 року окремими виданнями побачили світ такі книжки: «Веселі загадки», «Казки та казочки», «Спритні пальчики», «Котячі дражнилки», «Тисяча скоромовок». Друкував твори у понад ста збірниках. Чимало дитячих творів Ігоря Січовика вивчають у початковій школі. Вони містяться у «Букварях», хрестоматіях, читанках і методичних розробках [1].

Поетичні твори є улюбленими жанрами дитячого письменника. У його творчому доробку переважають не тільки поетичні вірші, але й віршовані твори, які близькі до дитячих фольклорних жанрів.

Найважливішим фольклорним жанром дитячих творів, споконвіку вважається народна колискова пісня, яку співає мати дитині. І. Січовик пишучи твори для дітей не оминув цього жанру. Зміст літературних колискових пісень складених дитячим письменником, насичені яскравими образами (котика, зайчика, їжачка): *Зайчику вухатий* [3, с. 205], *Стрибатимеш у лузі (козень)* [3, с. 205], *Колючий колобок (їжачок)* [3, с. 205].

З усіх мотивів, які з'являються у переважній більшості колискових пісень — заклик чи запрошення сну до дитини, чи прохання спати. Такі мотиви зберігає у своїх колискових І. Січовик: *Спи, мій любий котику!* [3, с. 205], *Спи в м'якій колісці* [3, с. 205], / *Спить-засніть, курчатка* [3, с. 205].

У колискових піснях переважають щирі побажання та лагідна мамина пісня допомагає малечі рости:

*Спи, дитинонько моя.
Із піснями солов'я.*

*Під його нічні пісні
Ростуть діти уві сні [3, с. 206].*

Аналізуючи тексти колискових пісень І. Січовика знаходимо в них глибину національного світовідчуття, яке передається національними образами такими, як, наприклад, солов'ї. З цим образом пов'язана і наша мова (солов'їна мова) і мелодійність та спів колискової пісні.

Іншим фольклорним жанром у розвитку дитини вважається — забавлянка. Цьому жанрові наявна своєрідність розваги, гри, пізнання. Саме такої позиції дотримується у створенні авторської забавлянки І. Січовик. У його маленьких творах, які найчастіше складаються з чотирьох рядків зображується цілий образ, або якась подія:

*Взяв я кицю на коліна,
Бо у киці — іменини.
Ну а брат мій, Костик,
Посмикав за хвостик [3, с. 206].*

Для забавлянок характерний дієвий процес, проговорюючи поетичні рядки, зміст яких ми повинні обов'язково дитині спробувати показати. Одним із таких прикладів слід навести забавлянку «Перші кроки», зміст якої свідчить про навчання малечі ходити:

*Перша ніжка — туп!
Зварю котику суп.
Друга ніжка — туп!
Зварю песику суп.
Одна ніжка — туп!
Друга ніжка — тут!
Розступіться, — я іду!
Я іду — не упаду! [3, с. 207].*

Природа, навколишнє середовище у поетичних творах фольклорного жанру, таких, як загадки, скоромовки трактуються І. Січовиком, як світ казкової реальності, де завжди панує радість, доброта, веселощі, щастя, безтурботність:

*У песика робота не проста:
Охороняє — від мишей кота [3, с. 215].
Його робота всім відома:
Він охоронець дому.*

*І день, і ніч свій голос подає,
Щоб знали — у дворі господар є! (сеП) [3, с. 215].
Кружляє ніжно білий пух,
Мін'яє зайчик свій козух,
Вдягає лиска рукавички,
Співають весело синички,
Ведмідь в барлозі вже дріма...
Яка пора, скажіть? (амиЗ) [3, с. 217].*

Зміст творів дозволяє малечі уявити і асоціативно намалювати образи псика, зайчика, лисички, ведмедика. Крім змалювання суцільного образу тварини у дитини формується уявлення про одяг, розваги, які на її думку притаманні і тваринам: *мін'яє зайчик свій козух, вдягає лиска рукавички, співають весело синички* [3, с. 217].

В образах тварин змальованих у поетичних творах І. Сичовиком, можна простежити портретну характеристику:

*Живе довго птаха ця,
Має дзьоб і два крильця,
Птаха горда, мов панич,
В неї **чорний фрак**, мов ніч.
З висоти гукає: Кар!
Я вже вивчила буквар! (анороВ) [3, с. 215].
Ходить лісом їжачок,
В нього **шубка з...**
(**ниточок, голочок, дроту, колючок**) [3, с. 212].
Серед поля
Стоїть хлопчик
По коліна у траві,
Позолочений віночок
Має він на голові.
І до вечора за сонцем
Обертається навкруг...
Здогадалися ви, хто це?
І як зветься сонця друг? (киншяноС) [3, с. 217].*

Перед дітьми з'являються персоніфіковані образи птаха (ворона), рослини (соняшника), що на нашу думку, є символом дитинства, дитячого світу.

Старовойт Людмила досліджуючи поезію Анатолія Качана зазначає, «Поет ніколи не втрачає уміння дивуватися, відкриваючи таємниці

в найбуденніших речах. Він розмовляє з дітьми за допомогою поетичних образів «на рівних». Його зачудування світом і здивування пов'язане з природою, символікою національного світогляду, що набувають багатовекторних підтекстів» [8, с. 173]. Ці ознаки можна віднести і до поетичної творчості І. Січовика. У процесі створення поетичних творів для дітей у письменника виокремлюється яскравість образного мислення, що дозволяє вільно, щиро спілкуватися з дитиною, розкриваючи світ реального життя:

Картопля

Навесні зелені квочки
Посідали на рядочки.
Не ворухаться, мовчать,
Бо висиджують курчат.
А як виростуть вони,
Їх полічать восени
І господарі потроху
Заженуть усіх до льогу [3, с. 218].

У поетичних загадках та віршах створених для дітей письменник змальовує дивовижні пейзажі:

Перший сніг

Випав сніг лапатий,
Вибіг зайчик з хати:
— Це ж бо диво з див!
Мамо! Глянь навколо:
Хтось по всьому полю
Молоко розлив [3, с. 210–211].
В зеленім лісі побував
Якийсь художник — і поволі
Дерева перефарбував
У золотисто-жовтий колір.
— Ти хто такий? —
я здивувався, —
Чому тебе не бачив досі?
— То придивитися, —
Хтось озвався, —
І ти тоді побачиш... (ьнісО) [3, с. 217].

І. Січовик, створюючи літературну загадку, прагне подати не тільки нову форму, як поетичне, але й новий зразок відгадок, що дає

можливість малечі проявити свої пізнавальні можливості, виявити кмітливість, розвинути інтелектуальні здібності. Для жанру загадки, як фольклорного твору, характерний прихований зміст певного предмета. Письменник дотримується традиційного створення загадки, але змальовуючи закодований предмет, більше звертається до змалювання реальних образів навколишнього світу, що дає можливість дитині розвивати спостережливість, увагу, і також дає можливість швидшого відгадування. Відповіді до загадок І. Січовик пише в дзеркальному відображенні, що також дає можливість виявити інтелектуальні здібності дітвори та рівень розвитку уяви. Відгадки створені автором у недововках, хитромудрих запитань:

Скільки днів сонце світить взимку? (иджсваз ътитівс ецноС) [3, с. 215], підбиранні рими:

*Вранці часу я не гаю,
На зарядку вибігаю,
Я крокую, присідаю,
Швидко бігаю, стрибаю
І не стомлююсь нітрішки,
Бо я дуєні маю. . . (икжіН)* [3, с. 216],

асоціативному мисленні:

*Хто весь час
говорить так:
— Втік?
— Так!
— Втік?
— Так! (киннидоГ)* [3, с. 217],

теж дають можливість у розгадуванні певного закодованого образу:

*Без мене жоден капітан
Не зможе вийти в океан.
Я бачу все удаліні,
Хоч очі маю я скляні (ьлконіБ)* [3, с. 216],

гри слів:

*Ми на пасіці були,
У старенького Пилипа.*

*Мед ПИЛИ-ПИЛИ-ПИЛИ
Біля ЛИПИ-ЛИПИ-ЛИПИ [3, с. 213],
В сестри спитав малий Антон,
Як глянув у віконце:
Скаже: ЦЕ СОН? ЦЕ СОН? ЦЕ СОН?
Чи, може, СОНЦЕ-СОНЦЕ-СОНЦЕ? [3, с. 213].*

Один із улюблених і найпотрібніших жанрів для маленьких дітей є скоромовки. Особливість цих поетичних творів, те що вони допомагають малечі навчитися правильно говорити і вимовляти чітко літери:

*Моя
Мама
Маму
Має,
Мама
Мамі
Помагає [3, с. 214],
Шпак
Шпачисі
Шапку
Шив
Швидко
Шилом
Ворушив [3, с. 214].*

Ці поетичні рядки складені автором у скоромовку передбачають гру слів, які створюють в цілому образи тварин, птахів, людей, але і допомагають як тренувальні вправи для важковимовних слів, і звуків, що створюють труднощі для швидкої й виразної вимови слів.

У поетичних творах І. Сішовика спостерігаємо поєднання реального та фантастичного світу, любові до рідного краю, вміння працювати:

*Мої пальці не ліниві,
А моторні і кмітливі:
Можуть в зошиті писати,
Можуть квіти поливати,
Можуть грати на сопілці,
Лоскотати шию киці,
Можуть шити вас навчити
І всіх діток полічити [3, с. 208],*

взаємин між однолітками та прояв дружніх стосунків:

*Допоміг Славкові Вова
Поскладати в купу дрова.
Потім Слава допоміг:
З'їв один за двох пиріг [3, с. 208].*

Таким чином, І.Січовик працює в царині дитячої літератури, створюючи поетичні твори адресовані дітям. Проаналізувавши поетичні твори І.Січовика, відзначимо, що його твори репрезентують традиційну тематику: любов до дитини, пізнання та цікавість навколишнього світу. За жанровою специфікою вони тяжіють до фольклорних жанрів коліскової, забавлянки та скоромовки, але в них автор створює свої власні картини та образи, завдяки яким прагне навчити майбутнє покоління. Спілкування І.Січовика з дитиною відбувається доступною, зрозумілою, веселою, цікавою мовою. Вважаємо, що наступні дослідження поетичних творів І.Січовичка варто сфокусувати у царину особливостей версифікації.

Література

1. Біографія Ігоря Січовика. — [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/i_Ігоря_Січовика.
2. Гнідець У. «Сучасна» література для дітей та юнацтва як інтегрована субсистема загальнонаціонального процесу / У.Гнідець // Література. Діти. Час. Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. Вип. 4. — Рівне: Дятлик М: 2013. — 308 с.
3. Дитяча література Твори письменників II половини ХХ — початку ХХІ століть: навчальний посібник; упоряд. Н.І. Богданець-Білоskalенко. — К: Видавничий Дім «Слово», 2011. — 480 с.
4. Кизилова В. Література для дітей та юнацтва в контексті реформування змісту літературної освіти в Україні. — [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://urccyl.com.ua/fileadmin/user_upload/Visnyk/Visnyk_2016_N6/Visnyk_2016_vur6_13.pdf.
5. Література. Діти. Час. Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. Вип. 1 / упоряд. У.Гнідець, Н.Трохим, М.Прихода, Т.Качак. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2011. — 192 с.

6. Література. Діти. Час. Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. Вип. 2 / упоряд. У. Гнідець, Н. Трохим, М. Прихода, Т. Качак. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2012. — 192 с.
7. Література. Діти. Час. Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. Вип. 3 / упоряд. У. Гнідець, Н. Трохим, М. Прихода, Т. Качак. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2012. — 108 с.
8. Література. Діти. Час. Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. Вип. 4. — Рівне: Дятлик М., 2013. — 308 с.
9. Овдійчук Л. Жанри та стильові особливості сучасної прози для дітей. //[Електронний ресурс] // Режим доступу: www.irbus-nbuw.gov.ua.